

ЗЕРНО

Виходить щомісяця. Заснований у березні 2006 р.

Сергій Осипенко,
академік,
«Інститут «ТЕКМАШ»»

Ловіть рибу
там, де є риба.
А не там, де зручний бережок

Інтерв'ю з CEO «Нор-Ест Агро» Володимиром Сисоєнком – дивись у цьому номері

Ми нагороджені
Орденем Республіки Франція
«За заслуги у сільському господарстві»
(Шевальє)

ЗЕРНО □

№2 (223) лютий 2025 р.

Передплатний індекс в Україні – 95250

Головний редактор

Юрій Гончаренко
gzerno@gmail.com

Редакція

(067) 247-99-89

**Заступники
головного редактора**

Олексій Рижков
rolexant@gmail.com

Ігор Самойленко
sam.zerno@gmail.com

Науковий редактор

Микола Косолап
n.kosolap@gmail.com

Реклама

Лариса Ржевська
larisa.rzh@gmail.com
(067) 504-59-45

Світлана Крюкова
kryukova.svetlana@gmail.com
(067) 246-78-87

Передплата та збут

zbut.zerno@gmail.com
(067) 441-58-70

Вебсайт

www.zerno-ua.com

Дизайн і верстка

Людмила Коханюк,
Олексій Болотов,
Наталія Іванова

На обкладинці

Сергій Осипенко, академік,
«Інститут «ТЕКМАШ»

Адреса для листування,

адреса засновника

04080, м. Київ,
вул. Кирилівська, 13-Б,
журнал «Зерно»

Засновник і видавець

ТОВ «Видавництво «Зерно»,
засновано у березні 2006 р.
у Києві

Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
КВ-№11123-03Р

Свідоцтво про внесення
суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
видавців, виготівників
і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК №3102

Друкарня

ТОВ «Новий друк»,
02660, м. Київ,
вул. Магнітогорська, 1

Підписано до друку

28.02.2025 р.

Замовлення №25-0100

Наклад: 9 600 прим.

Рекламні матеріали
публікуються зі знаком □

© ТОВ «Видавництво
«Зерно», 2006

Вершник на обрії

Сергій Осипенко, академік, «Інститут «ТЕКМАШ»

Ловить рибу там, де є риба. А не там, де зручний бережок..... 6

Факультет агротехнологій

НАШ ТОВАР – ВАШ КУПЕЦЬ

МАЙБУТНЄ –
ЦЕ ВЖЕ ЗАВТРА

Віталій Скоцик: «Створюється нова дистрибуція»

Сервіс завжди збитковий, запасні частини завжди прибуткові..... 12

Іван Чайківський, секретар Аграрного комітету ВР

Така наша правда сьогодні..... 16

Соє як євроінтегратор..... 22

Вуглецевий кредит – це актуальність..... 26

Пам'яті Героя України Семена Антонця

Семен Антонєць: цінність життя у творчості..... 32

Таїр Мусаєв:

Соняшник у сівозіміні поступився сої

Коли зменшення врожаю потрапляє і під коток зменшення цін..... 36

Нове двоголосся аграрного бізнесу

В добру путь, Українська бобово-соєва асоціація!..... 44

Семен Антонець: цінність життя у творчості

Віктор Писаренко,

доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Григорій Шарій,

доктор економічних наук, професор, голова громадської спілки «Полтавське товариство сільського господарства»;

Віктор Самородов,

доцент, заслужений винахідник України, почесний академік НААН України

Талановитий керівник та організатор аграрного виробництва Семен Антонець уособлює вченого-новатора, який результати досліджень і спостережень, науковий та передовий досвід широко впроваджував у виробництво. Світу добре відоме його дітище – приватне підприємство «Агроекологія» та розроблена ним система органічного землеробства.

В дитинстві Сеня мріяв стати моряком, капітаном корабля, і якби пішов цим шляхом, то, знаючи його інтелект і характер, ми впевнені, що став би він і капітаном, й адміралом флоту. Однак вийшло по-іншому й Семен знайшов себе в особливій стихії – аграрній. Він поставив за мету на колгоспній ниві досягти рівня авторитету капітана корабля. І свого часу став наймолодшим (29-річним) головою колгоспу на Полтавщині та вивів у широке плавання два кораблі – колишні занедбані господарства.

Мудрі передбачення

Годі й шукати межі мудрості цієї людини. Тому їхали до нього за порадою не лише виробничники та вчені, а й президенти, й прем'єр-міністри. Однак, як це найчастіше буває, можновладці слухали та не дослуховувались. Однією з порад Семена Свиридоновича керівництву держави була теза про те, що під час реорганізації аграрних господарств на початку незалежності не

слід скасовувати планів і держза мовлень на необхідну кількість виробництва й гарантії закупівлі тваринницької продукції. В такому разі ферми були б не тільки збережені, а й реконструйовані. До того ж і села збереглися. Щодо продажу землі – в Семена Свиридоновича були також свої міркування. Він твердив, що земля дана Богом і належить не тільки прийдешнім, а й майбутнім поколінням, відтак було б правильно, щоб Державний земельний банк викупив землі й передавав її землекористувачам на правах оренди. Вона була б і доглянута, і приносила б урожай, а з неї сплачувалися б податки. Тобто земля поповнювала б державний бюджет, а не лише кишені. Це був би дієвий ринок землі та її обіг, а не купівля-перепродаж й інші махінації. Наш уславлений земляк вважав, що при розпаюванні землі країни не виокремлювати паї в натурі, що, як ми бачимо зараз, спричинило появу значної частки полігону у вигляді клаптевих ковдр і погіршує їх використання в основному

масиві та створює значні незручності в їх обробі.

Впровадження новачок у господарствах, де працював Семен Свиридонович, відбувалося постійно. Ще один лейтмотив – дисципліна: «Семен сказав» – було законом. Говорити людям правду та обов'язково виконувати обіцяне, а матеріальна зацікавленість грає роль контролю технологічного процесу.

За усталеною практикою в більшості господарств улітку корів годували винятково зеленою масою, через що отримане молоко мало низьку якість, а тварини внаслідок розладів травлення постійно хворіли. Зважаючи на це, С. Антоненко впровадив небачений на той час метод підвищення продуктивності корів – балансування раціону за сухою речовиною.

Тобто в літній період худобі почали згодовувати сіно та прив'язану зелену масу. Було миттєво впроваджено у виробництво рекомендації академіка Г. Богданова, який зауважив на обласній нараді: «... Якщо ти накопив зеленої маси худобі й кидаєш у ясла, то кинь туди й соломинку (перемішай з соломою)».

У господарстві з метою підвищення рентабельності тваринництва зосередилися на розведенні великої рогатої худоби: вирощуванні теличок й інтенсивній відгодівлі бичків, на що держава робила акцент, і були впроваджені стимули для збільшення виробництва яловичини. Ввели додаткову оплату працівникам не тільки за приріст, а й за здану худобу високих вагових кондицій.

Новації на межі ризику

Почуте з вуст Семена Свиридоновича часто не вкладалося в навчальні матеріали з підручни-

ків чи практику більшості агрономів. Наприклад, були поля, на котрих після дощів почала рясно сходити щиріця, й з погляду пересічного агронома – це бур'ян, який необхідно швидко знищити. Однак С. Антоненко не намагався відмовлятися від можливостей, подарованих Природою, і вважав, що «дикий» родич популярного у світі культурного амаранту цілком може згодитися – стати чудовим кормом або сидератом.

Багато інновацій впроваджувалися на межі ризику. Вперше впроваджено післясходове боронування цукрових буряків із метою знищення бур'янів у рядках ниточки. Боронували впоперек рядків, і поле ставало чорним. Не в кожного витримували нерви при першому погляді на таке поле, однак наступного дня бурякова площа була й чистою, і густина в рядку достатньою.

В «Агроєкології» повністю перейшли на сівбу пшениці озимої наприкінці оптимальних строків, не збільшуючи рекомендовані норми висіву насіння, а навпаки, зменшуючи їх. У цьому випадку знижується пошкодження рослин в осінній період злаковими мухами, попелицями, цикадками та різними хворобами. При згаданих нормах висіву зростає площа живлення рослин, вони краще забезпечуються вологою, формується більш вагоме зерно й зрештою – вищий урожай. Цьому сприяє також зменшення пошкоджених рослин вірусними хворобами та борошнистою россою у весняно-літній період, а у разі весняно-літньої посухи рослини менше відчувають нестачу вологи. Завдання щодо отримання запланованого врожаю пшениці озимої в господарстві також вирішувалося й вирішується зараз завдяки використанню кращих попередників (багаторічні бобові трави,

сидеральні та зайняті пари, зернобобові культури, в окремих випадках – ріпак і кукурудза на силос), елітному посівному матеріалі, сівбі наприкінці оптимальних строків тощо. Зазначений технологічний ланцюг забезпечує також й оптимізацію фітосанітарного стану посівів.

Тому не дивно, що на рахунку Семена Свиридоновича 18 наукових розробок, які впроваджені у виробництво й захищені патентами України.

Учений вважав, що впровадження нового має приносити винагороду – в такому разі працівники стають співучасниками загальної справи. В плануванні режиму роботи з працівниками господарства обговорювалися не тільки принципи організаційної роботи, а й норми стимулювання праці. Оплата праці складалася з двох частин: нормативної (рекомендованої профспілками, виробничими управліннями) й додаткової (премії та додаткові виплати). Семен Свиридонович впровадив стимулювання від продукції, отриманої понад план, коли ділиться та частка врожаю чи надоїв, яка перевищує запланований рівень. У результаті організаційної роботи колгосп імені Орджонікідзе 1989 р. досяг показників виробництва сільськогосподарської продукції на рівні розвинутих країн Європи, а на оплату праці господарство витратило 48% грошових надходжень.

По завершенню лише першого року роботи під керівництвом С. Антоненка, після розрахунків за трудові й видачі додаткової оплати праці, господарство мало на рахунках понад мільйон карбованців, тоді як рік тому – лише 42 тис. карбованців.

З часом у тваринництві постало питання модернізації молочної

галузі – боксового утримання корів, будівництва доїльних залів і багато іншого.

У С. Антонця було постійне прагнення робити добро людям, створювати їм добробут, що стало аксіомою його життя.

Намагаючись досягти кращих виробничих показників, він створював комфортні умови праці, знаходив шляхи справедливості, насамперед у виплатах за виконане. Аграрій вважав, що для ефективної роботи вкрай важливо зацікавити людей.

Моделюючи природні процеси

Семен Свиридонович опікувався органічним землеробством, розробкою теоретичних і практичних основ, чому присвятив більш ніж пів віку свого життя. Дві істини сповідував С. Антонєць, які спираються на повагу до людей і Природи: забезпечення добробуту людини й органічне землеробство. Він був глибоко переконаний, що достаток і щасливе життя може настати тільки завдяки споживанню продуктів без пестицидів і у здоровому для життя середовищі.

Однією з перших новацій у цьому плані був ґрунтозахисний поверхневий безвідвальний обробіток ґрунту. Перший виробничий досвід провели 1975 року, коли за допомогою дискових борін і культиваторів підготували поля під сівбу озимих культур. Через чотири роки в господарстві відмовилися від застосування пестицидів, а від 1980 року – від внесення мінеральних добрив. Від 1997 року в ПП «Агроєкологія» запроваджено ґрунтозахисне органічне землеробство на всіх орендованих землях.

Характеризуючи досягнення підприємства, вчений-ґрунтознавець, професор Національного аграрного університету (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України) М. Шикуча писав: «Те, що робиться в «Агроєкології», явище в нашій державі унікальне. Річ не в тому, що застосовується поверхневий обробіток ґрунту (таке нині побачиш у багатьох господарствах), а передусім у тому, що тут створена принципово нова для України наукова система мінімального втручання людини у природні ґрунтові структури, яка захищає та оберігає родючі українські чорноземи від переродження і виснаження... Автором унікальної нетрадиційної системи землеробства є відомий аграрій, засновник ПП «Агроєкологія», Герой Соціалістичної Праці, Герой України, Почесний академік НААН України С. Антонєць, який, здійснивши синтез багатьох ідей, успішно реалізував їх на практиці...».

Впроваджуючи органічне виробництво, для відродження родючості земель уносили перегній, сіяли багаторічні бобові трави й сидеральні культури. Тепер вони ростуть і на схилах, утворюючи сівозміну зернових і круп'яних культур – іде природне відтворення родючості ґрунту, його унікальна ревіталізація, збереження для прийдешніх поколінь. Проблему ущільнення ґрунту знімають коріння багаторічних бобових трав (еспарцету і люцерни), дощові черв'яки, а також коренева система культур, яка відмирає в ґрунті після збирання врожаю.

За переконанням Семена Свиридоновича, органічне землеробство моделює природні процеси відтворення родючості ґрунту, що сприяє збільшенню

кількості органічної речовини, запобігає руйнуванню мікроканалів, утворених коренями відмерлих рослин і ґрунтовою біотою, зберігає капілярність, збільшує мікробіологічну активність ґрунту завдяки збереженню аеробної та анаеробної мікробіоти, підвищує буферність й інші показники сталої біокосної системи біосфери.

Видатний аграрій був глибоко впевнений, що найважливіше – це ретельно дбати про ґрунт. Адже в основі харчового ланцюга в ньому закладено все здоров'я людського організму. Потрібно не вбивати біоту зайвим обробітком ґрунту, мінеральними й пестицидами. Семен Свиридонович усвідомлював, що для рослин провідником поживних речовин є біота – живі організми (яких великий учений і мислитель В. Вернадський назвав живою речовиною), тож їх потрібно годувати. А найкращим кормом для біоти є рослини та їхні рештки. Тільки рослини засвоюють й акумулюють енергію Сонця, трансформуючи й перетворюючи в органічну речовину. Саме тому поля ПП «Агроєкологія» постійно вкриті рослинністю.

Семен Свиридонович говорив: «Мета мого життя – щоб тут був заповідник, а на Михайликівській землі більше ніколи не використовували жодної отрути. Я бачу величезну потребу в тому, щоб кожна країна світу мала подібні заповідні території та вирощувала органічну продукцію для потреб свого населення».

До землі, як до матері...

Якщо скласти список факторів, що впливають на будь-яке землеробство, – земля, волога, техніка,

кліматичні умови тощо, то на першому місці за своїм значенням буде волога. Це особливо актуально в наш час. За найімовірнішого сценарію міжурядової групи експертів ООН із питань змін клімату в найближчі 50 років клімат України ставатиме все посушливішим. Відтак вони рекомендують органічне землеробство як основну систему ведення сільськогосподарського виробництва, що впливає на збільшення декарбонізації атмосфери, зменшення втрат вологи, отримання екологічно безпечної продукції для харчування людини, збереження і навіть підвищення родючості ґрунту, його захист від ерозії та зменшення опустелювання території. Тож майбутнє за ідеями та досвідом С. Антонця і створеного ним ПП «Агроєкологія»!

Тільки в останні роки трендом екологічної політики країн Європи стало «вуглецеве землеробство», зокрема сертифікація вуглецевими сертифікатами з боку структур ЄС (наприклад, за безплатний обробіток 1 сертифікат за 1 га), а Семен Свиридонович у комплексі заходів сформував гіпервуглецеве землеробство еталонного зразка майбутнього ще впродовж 70–80-х років минулого століття й забезпечив секвестрацію (аккумуляцію) в кожному гектарі вуглецевих сполук в еквіваленті десятки тонн антрациту в одному гектарі орних земель.

Наукова і виробнича діяльність С. Антонця – це виробнича енциклопедія для студентів, спеціалістів і керівників аграрних підприємств. Тому завдання для небайдужих учених агроспільноти – узагальнити, зберегти й поширювати досвід ПП «Агроєкологія», підвести під нього теоретичну базу, щоб ним

могли скористатися всі, хто працює або мріє працювати в галузі органічного землеробства. Необхідність широкого впровадження системи органічного землеробства Семен Свиридонович насамперед розглядав через призму здоров'я людей. Він був глибоко впевнений, що необхідно відмовитися від нині поширеного процесу існування за рахунок майбутніх поколінь і передати землю нащадкам оздоровленою, родючою, придатною для комфортного життя.

«Поставте на перше місце Людину – й тоді в нас буде й органічне землеробство, і квітуча здорова держава», – говорив С. Антонєць. Це було кредо його життя, суть філософії й кредо мудреця, який проповідував вічну істину існування Людини:

«До Землі, як до матері, – і вона віддячить».

Попри всі негаразди, нині на чолі з Антоніною Антонєць і Глібом Лук'яненком (дочкою та онуком С. Антонця) ПП «Агроєкологія» (Миргородський район Полтавської області) успішно працює в напрямі виробництва органічної продукції, отримуючи відповідні міжнародні сертифікати, реалізовує продукцію, поглиблює наукові дослідження, накопичує багатий досвід роботи з ґрунтом, як із живим організмом, наслідуючи вчення С. Антонця, В. Вернадського, В. Докучаєва та інших учених. Створено міжнародний екологічний центр для передачі й вивчення досвіду органічного землеробства.

Понад пів століття практика підприємства доводить, що модель системи органічного землеробства, яка базується на вдосконаленому поверхневому обробітку ґрунту, відмові від застосування агрохімікатів, упровадженні ціле-

спрямованих заходів щодо підвищення родючості ґрунту (вирощування багаторічних бобових трав, однорічних зернобобових культур, сидератів і внесення перегною) та застосуванні сучасних машин і механізмів, дає можливість щороку отримувати гідні врожаї екологічно безпечних для здоров'я людини продуктів харчування і сировини, виробляти тисячі тонн продукції тваринництва, сприяє збереженню й підвищенню родючості ґрунту та є основою сталого розвитку аграрного виробництва.

Семен Свиридонович – особистість непересічна. Не всім випадає особлива доля нового пізнання земних явищ і вселюдських життєвих процесів. Система органічного землеробства, розроблена С. Антонцем, відома не лише в Україні, а й у всьому цивілізованому світі як широкомасштабний багаторічний експеримент суто природного вдосконалення аграрного виробництва. Його називають пророком сучасного землеробства, який дивився у майбутнє, вчив як господарювати, аби майбутні покоління були щасливі.

*«Вже немає шефа –
полетів на небо,
Наче птах крилатий
у небесний рай...»*

Ми впевнені, що за земні діла, які він робив для людей і Природи, Господь Бог визначив йому місце в раю, бо інакше й бути не може. Такі люди помазані, тобто обрані ним, і заслуговують на вічний слід на Землі.

Тож знімемо капелюха й вклонимося земним справам і пам'яті великого українця, хлібороба Семена Антонця, який своє життя поклав на вівтар науки та суспільства! ☐